

ЗВІТ
про стратегічну екологічну оцінку
до проєкту Програми
соціально - економічного розвитку
Сєвєродонецького району
Луганської області
на 2024–2027 роки

№ з/п	Зміст	стор
1.	Зміст та основні цілі Програми соціально - економічного розвитку Сєверодонецького району Луганської області на 2024-2027 роки, її зв'язок з іншими документами державного планування	3
2.	Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо Програму не буде затверджено	7
2.1.	Загальна екологічна ситуація	8
2.2.	Атмосферне повітря	9
2.3.	Водні ресурси	14
2.4.	Земельні ресурси	17
2.5.	Лісовий фонд	18
2.6.	Природно-заповідний фонд	19
2.7.	Рослинний світ	21
2.8.	Тваринний світ	23
2.9.	Управління відходами	25
2.10.	Характеристика клімату	27
2.11.	SWOT-аналіз екологічної ситуації	29
3.	Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу	30
4.	Екологічні проблеми, у тому числі ризику впливу на здоров'я населення, які стосуються Програми, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	31
5.	Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки Програми	33
6.	Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	37
7.	Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	41
8.	Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення	43

	такої оцінки)	
9.	Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	45
10.	Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	46
11.	Резюме нетехнічного характеру інформації, розраховане на широку аудиторію	46

1. Зміст та основні цілі Програми соціально - економічного розвитку Сєвєродонецького району Луганської області на 2024-2027 роки, її зв'язок з іншими документами державного планування

Програма соціально - економічного розвитку Сєвєродонецького району Луганської області на 2024-2027 роки (далі – Програма) містить характеристику та аналіз існуючої динаміки галузей та сфер діяльності, основні проблеми розвитку району, завдання для їх вирішення, основні показники економічного і соціального розвитку, заходи щодо забезпечення виконання завдань Програми, перелік районних (цільових) програм, заходи, які фінансуються за рахунок районного бюджету, інвестиційні проєкти, які планується реалізовувати за рахунок бюджетних коштів (будуть внесені після затвердження нормативно-правовими актами їх фінансування).

Законодавчою та нормативно-правовою основою розроблення Програми є: закони України «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про місцеві державні адміністрації», «Про правовий режим воєнного стану»; постанови Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєкту державного бюджету» (із змінами) (далі – Постанова № 621), від 11.03.2022 № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану».

Слід зауважити, що згідно з положеннями Закону України від 03.03.2022 № 2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком. Така ситуація ускладнює проведення об'єктивного аналізу і оцінки поточної соціально-економічної ситуації в адміністративно-територіальних одиницях та формування прогнозних показників в ході підготовки Програми.

В умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України (що є абсолютним форс-мажором) та введенням в Україні воєнного стану (укази Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затверджений Законом України від 24.02.2022 р. № 2102-IX (зі змінами, внесеними Указом від 14.03.2022 № 133/2022, затверджений Законом України від 15.03.2022 № 2119-IX; Указом від 18.04.2022 № 259/2022, затверджений Законом України від 21.04.2022 № 2212-IX; Указом від 17.05.2022 № 341/2022, затверджений Законом України від 22.05.2022 № 2263-IX; Указом від 12.08.2022 № 573/2022, затверджений Законом України від 15.08.2022 № 2500-IX; Указом від 07.11.2022 № 757/2022, затверджений Законом України від 16.11.2022 № 2738-IX; Указом від 06.02.2023 № 58/2023, затверджений Законом України від 07.02.2023

№ 2915-IX; Указом від 01.05.2023 № 254/2023, затверджений Законом України від 02.05.2023 № 3057-IX; Указом від 26.07.2023 № 451/2023, затверджений Законом України від 27.07.2023 № 3275-IX; Указом від 06.11.2023 № 734/2023, затверджений Законом України від 08.11.2023 № 3429-IX «Про провадження строку дії воєнного стану в Україні») проєкт Програми розроблено виходячи з реальних можливостей, наявних даних, пріоритетних завдань, районних (цільових) програм, з урахуванням Типової структури, затвердженою Постановою № 621

Програма визначає мету та пріоритетні напрями дій на 2024-2027 роки для відновлення об'єктів критичної інфраструктури, створення умов для екологічної безпеки, економічного зростання та вдосконалення механізмів управління розвитком громад Северодонецького району Луганської області, забезпечення гідних умов життя та загального підвищення добробуту населення.

Затвердження планів першочергових дій із стабілізації, реінтеграції деокупованих територій підпорядкованих громад та персональний склад координаційних груп за 10-ма основними напрямками діяльності (відновлення роботи органів державної влади, безпека, гуманітарне реагування, відновлення інфраструктури, медичне реагування, економіка, інформаційна політика, соціальний захист, освітні потреби, психологічна підтримка, планування комплексного відновлення територій).

Програма є комплексним програмним документом, в якому визначені основні завдання щодо розвитку галузей і сфер діяльності у районі та механізми їх реалізації: через галузеві цільові програми та інвестиційні проєкти, перелік яких визначено в додатках до Програми. Певною мірою Програма відповідає критеріям документів державного планування, визначених у Законі України «Про стратегічну екологічну оцінку», хоча і не містить конкретних інвестиційних проєктів, містобудівних програм, інших містобудівних документів тощо.

З метою забезпечення цілісності системи планування районного розвитку проєкт Програми враховує положення програмних документів, які діють на державному та регіональному рівнях, екосистемний підхід та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління та врахування екологічної складової під час розроблення та затвердження документів державного планування, які визначені, зокрема:

Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р;

Плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 932-р;

рішенням Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від

18.01.2017 № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі - НРДЗ) за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах», а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямками «Відновлення зрошення і поліпшення екологомеліоративного стану зрошуваних земель» та «Відновлення та стале використання торфовищ»;

рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 № 111/2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації»;

Операційного плану реалізації у 2022-2024 роках Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року схваленого розпорядженням Кабінету міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р;

Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р;

План заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р;

Водної стратегії України на період до 2050 року та плану її реалізації у 2022-2024 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134;

Цілі Сталого Розвитку, затверджені 70-ю сесією Генеральної асамблеї ООН (резолюція від 25.09.2015 70/1), серед іншого з урахуванням Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку».

Державної стратегії управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022-2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р;

Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695;

Стратегії розвитку Луганської області на 2021-2027 роки, затвердженої розпорядженням керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 26.03.2020 № 246 (далі – Стратегія).

Програма розроблена за участю структурних підрозділів райдержадміністрації, територіальних громад району та передбачає наявні та прогнозовані фінансові можливості і забезпечує узгодження зі стратегічними цілями Стратегії, які деталізовані в розділах додатку 2 до Програми «Заходи щодо забезпечення виконання завдань Програми соціально - економічного розвитку Сєвєродонецького району Луганської області на 2024-2027 роки», а саме:

1. Економічне зростання району: конкурентоспроможність, смарт-спеціалізація, сприятливе бізнес-середовище;
2. Відновлення критичної інфраструктури району;
3. Ефективне управління, орієнтоване на людину;
4. Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір.

Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань

Таблиця 1.1.

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання
1	2	3
1. Економічне зростання району: конкурентоспроможність, смарт-спеціалізація, сприятливе бізнес-середовище	1.1. Розвиток інноваційних галузей економіки з високою доданою вартістю	1.1.1. Сприяти сталому розвитку галузей промисловості з високою доданою вартістю з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності
		1.1.2. Підтримати розвиток регіональної інноваційної екосистеми
	1.2. Розвиток сільських територій на базі партнерства та кооперації	1.2.1. Сприяти підвищенню продуктивності та ефективності сільського господарства
		1.2.2. Сприяти підвищенню ефективності переробки сільськогосподарської продукції
	1.3. Системна підтримка бізнесу та його диверсифікація	1.3.1. Надавати підтримку для розвитку малого та середнього підприємництва (МСП) та сприяти самозайнятості населення з фокусом на підтримку жінок, молоді та представників вразливих груп
		1.3.2. Підвищити інвестиційну привабливість та сприяти міжнародній промоції району
2. Відновлення критичної інфраструктури району	2.1. Відновлення інфраструктури: логістика, енергозабезпечення	2.1.1. Забезпечити стале енергопостачання та підвищити рівень енергетичної безпеки
		2.1.2. Відновити транспортно-логістичну інфраструктуру та покращити транспортне сполучення з урахуванням вимог інклюзивності
3. Ефективне управління, орієнтоване на людину	2.2. Відновлення та розвиток районної системи надання послуг населенню	2.2.1. Покращити доступ до якісних послуг на території, прилеглій до зони розмежування, з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності
		3.1.1. Удосконалити управління районним розвитком з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності
		3.1.2. Сприяти розвитку демократичних інструментів у системі управління з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності
		3.1.3. Сприяти формуванню ефективної системи міжрегіонального партнерства

1	2	3
	3.2. Сприяння розвитку інфраструктури надання послуг	3.2.1. Відновити та розбудувати інфраструктуру інституцій районного підпорядкування з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності
		3.2.2. Сприяти розвитку інфраструктури та забезпечити надання послуг у громадах на засадах співфінансування з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності
	3.3. Безпечне, енерго-, ресурсозберігаюче та енергоефективне середовище	3.3.1. Створити систему управління відходами
		3.3.2. Сприяти раціональному використанню водних ресурсів та зменшенню забруднення природного середовища скидами стічних вод
		3.3.3. Сприяти енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики
		3.3.4. Впровадження заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї
		3.3.5. Сприяння охороні та розширення мережі територій та об'єктів природо-заповідного фонду місцевого значення
4. Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір	4.1. Безпечна територія	4.1.1. Створити безпечні умови для проживання та пересування територією району з урахуванням гендерно-орієнтованого підходу
	4.2. Формування системи цінностей на засадах загальноукраїнської єдності та соціальної згуртованості	4.2.1. Сприяти формуванню активного громадянського суспільства з урахуванням гендерно-орієнтованого підходу

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо проєкт Програми не буде затверджено.

Відповідно до положень Закону України від 03.03.2022 № 2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації щодо поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення.

Враховуючи відсутність повної необхідної поточної статистичної інформації за 2022-2023 роки, методологічно-статистичної бази для прогнозування ситуації по всій території району та всієї області, прогнозні розрахунки розроблені виходячи з реальних можливостей, наявних даних, пріоритетних завдань на основі аналізу поточної економічної та соціальної

ситуації у господарському комплексі району, з урахуванням тенденцій попередніх років та показників провідних підприємств базових галузей економіки до повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України.

Крім того, майже вся територія району тимчасово окупована Російською Федерацією, що унеможливорює провести об'єктивний аналіз ситуації в зоні конфлікту на території району. Сьогодні не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, інфраструктури тощо.

Відсутність статистичних даних за 2022-2023 роки та високий ступінь невизначеності і непередбачуваності у сфері національної та регіональної безпеки ускладнює проведення об'єктивного аналізу та оцінки поточної екологічної ситуації на тимчасово окупованих адміністративно-територіальних одиницях та повноцінного прогнозу ймовірного подальшого стану навколишнього природного середовища району.

З огляду на зазначене, аналіз поточного стану та прогнозування подальшого стану навколишнього природного середовища району доцільно здійснювати виходячи з реальних можливостей та наявних даних.

2.1. Загальна екологічна ситуація

Севєродонецький район Луганської області до початку військового конфлікту та повномасштабного вторгнення Російської Федерації був промислово розвиненим. На території району були розташовані підприємства хімічної промисловості; целюлозно-паперової, видавничої справи; з виробництва гумових та пластмасових виробів; текстильної промисловості; з виробництва інших неметалевих виробів; з обробки деревини та виробництва виробів з деревини. Сільські території славились агропромисловим господарством.

Висока урбанізація, багатогалузева промисловість створювали ряд екологічних проблем, які впливали на якість життя населення і умови господарювання. Екологічні параметри навколишнього середовища, це головні життєзабезпечуючі ресурси – приземна атмосфера, поверхнева вода, підземна вода, біосфера і надра. Тут було вилучено до 12 мільярдів метрів кубічних порід разом з вугіллям на площі до 20 тисяч квадратних кілометрів, приблизно 8 тисяч квадратних кілометрів (де зосереджено населення) з осіданням поверхні, з порушенням поверхневих об'єктів, річок, був порушений режим підземних вод. Техногенне навантаження на воду, повітря, надра було в 5-10 разів більше, ніж в середньому по території України.

На сьогодні район знаходиться в особливих важких умовах – ведення активних бойових дій та тимчасова окупація майже всієї території району. Проте, незважаючи на це, одним із першочергових завдань після деокупації стане повернення релокованих підприємств з безпечних міст України до

району, відновлення промислового потенціалу, створюючи умови для перспектив їх роботи в майбутньому, та сприяти утворенню нових виробництв.

2.2. Атмосферне повітря

До широкомасштабного вторгнення країни-агресора, на території Сєвєродонецького району Луганської області були розташовані підприємства енергетичної, вугільної, хімічної промисловості. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря залежать від обсягів виробництва підприємств і використання у виробництві застарілого енергоємного обладнання та технологій. Вагомий вплив на стан атмосферного повітря має виконання природоохоронних заходів, оновлення зношеного устаткування, заміна застарілих технологій більш сучасними.

Найбільшими забруднювачами довкілля (в контексті найбільшого впливу на стан повітряного басейну) були: ПрАТ «Лисичанська нафтова інвестиційна компанія», КП «Лисичанський завод ЗБВ», шахти АТ «Лисичанськвугілля», ДП «Первомайськвугілля», ТДВ «Лисичанський желатиновий завод», ПрАТ «Сєвєродонецьке об'єднання Азот», ТОВ «НВО «Сєвєродонецький Склопластик», ДП «Сєвєродонецька ТЕЦ», БКФ ТОВ «ТАНА», ТОВ «Кларіант України», Приватне науково-виробниче підприємство «Інкор+», ТОВ «Сєвєродонецьк А-ПЛАСТ», ТОВ «Сєвєродонецький завод теплоізоляційних виробів», ПрАТ «СНВО «Імпульс», ДП «Науково-дослідний і проектний інститут хімічних технологій «Хімтехнологія», КП «Рубіжанське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства» (колишні ставки-накопичувачі високо мінералізованих стічних вод ТОВ «Рубіжанський Краситель»), ПрАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат», Рубіжанський хімічний завод «Зоря», ТОВ НВП «Зоря», ПП «Хімпостачальник», ТОВ «Лізівест».

Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря*

Таблиця 2.2.1.

Показники	2017	2018	2019	2020	2021
Викиди забруднюючих речовин – всього, тис. т	92,4	63,4	54,4	50,6	48,5
у тому числі:					
викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення, тис. т	75,1	46,7	37,3	35,5	32,3
викиди забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення, тис. т	17,3	16,7	17,0	15,1	16,2

* джерело офіційних даних – «Статистичний щорічник Луганської області» за 2021 рік, підготовлений Головним управлінням статистики у Луганській області

Найбільші обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря мали підприємства енергетичної та вугільної галузей (добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 41,5 %, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 42,1 %). У містах де розташовані підприємства

основних галузей промисловості, спостерігалось найвищі обсяги викидів в атмосферне повітря.

Зменшення кількості викидів забруднюючих речовин у 2017-2021 роках пов'язане з виконанням підприємствами природоохоронних заходів, спрямованих на зниження обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами. Крім того, спостерігався спад промислового виробництва, що також спричинило зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Вагомий вплив на стан атмосферного повітря має виконання природоохоронних заходів, оновлення зношеного устаткування, заміна застарілих технологій більш сучасними.

Відповідно до офіційних даних Державної служби статистики України за 2021 рік «Викиди забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів за регіонами та районами у 2021 році» в районі 97 підприємств, які мали викиди забруднюючих речовин і парникових газів, здійснили викидів забруднюючих речовин і парникових газів у кількості 17,7 тис тонн що становить 36,5 % від загальної кількості викидів забруднюючих речовин по області.

Інформація щодо кількості викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення за 2022-2023 роки відсутня.

Моніторингові дослідження за станом атмосферного повітря до вторгнення Російської Федерації в Україну здійснювались ДУ «Луганський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» в 3-х населених пунктах району (міста Северодонецьк, Лисичанськ і Рубіжне) на стаціонарних постах на відповідність нормативам, встановленими Гігієнічним регламентом «Гранично допустимі концентрації хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць», затвердженим наказом МОЗ України від 14.01.2020 № 52, за методиками дослідження РД 52.04.186-89 «Руководство по контролю загрязнения атмосферы».

Протягом січня-лютого 2022 року було досліджено 643 проби атмосферного повітря, із них в 2,5 % досліджених проб виявлено перевищення гранично допустимих концентрацій (ГДК) забруднювальних речовин, встановлених санітарним законодавством. В м. Северодонецьку стан атмосферного повітря досліджувався на СП № 2 (вул. Юності, 2а) за вмістом ангідриду сірчастого, азоту діоксиду, вуглецю оксиду і формальдегіду (визначався їх вміст за максимальними концентраціями). Усього досліджено 332 проби атмосферного повітря, в 4,2 % проб виявлено перевищення ГДК м.р. Перевищення ГДК м.р. виявлено за вмістом сірчастого ангідриду в 16,9 % (14 із 83) досліджених проб. В м. Лисичанську стан атмосферного повітря досліджувався на СП № 3 (проспект Перемоги, 157) за вмістом ангідриду сірчастого, азоту діоксиду, аміаку і вуглецю оксиду (визначався їх вміст за середньодобовими концентраціями). Усього досліджено 138 проб

атмосферного повітря, із них в 1,4 % досліджених проб виявлено перевищення ГДК с.д. Перевищення ГДК с.д. виявлено за вмістом сірчистого ангідриду в 8,7 % (2 із 23) досліджених проб. В м. Рубіжному стан атмосферного повітря досліджувався на СП № 6 (вул. Померанчука, 36) за вмістом ангідриду сірчистого, азоту діоксиду, кислоти сірчаної, фенолу і формальдегіду (визначався їх вміст за середньодобовими концентраціями). Усього досліджено 165 проб атмосферного повітря, проб з перевищенням гранично допустимих концентрацій не виявлено.

Рівні забруднюючих речовин в атмосферному повітрі в зоні та агломерації (агломераціях)

Таблиця 2.2.2.

Луганський обласний центр з гідрометеорології				
Назва забруднюючої речовини	Номер пункту спостережень	Річне середнє значення забруднюючої речовини	Зафіксовані перевищення граничних рівнів або цільових показників забруднюючих речовин	Зафіксовані перевищення інформаційного або порогів небезпеки забруднюючих речовин
1	2	3	4	5
Тверді частки	ПСЗ № 1	0,07*	-	-
Діоксид сірки	м. Лисичанськ,	0,037*	-	-
Оксид вуглецю	ПСЗ № 2	1,3*	-	-
Діоксид азоту	м. Лисичанськ	0,04*	-	-
Хлористий водень		0,04*	-	-
Аміак		0,01*	-	-
Формальдегід		0,006*	-	-
Тверді частки	ПСЗ № 1	0,07*	-	-
Діоксид сірки	м. Северодонецьк	0,042*	-	-
Оксид вуглецю		1,3*	-	-
Діоксид азоту		0,04*	-	-
Хлористий водень		0,04*	-	-
Аміак		0,02*	-	-
Формальдегід		0,006*	-	-
Тверді частки	ПСЗ № 1	0,08*	-	-
Діоксид сірки	м. Рубіжне	0,043*	-	-
Оксид вуглецю		3,2*	-	-
Діоксид азоту		0,05*	-	-
Хлористий водень		0,04*	-	-
Анілін		0,007*	-	-
Формальдегід		0,007*	-	-

*середньорічна концентрація, мг/м3, дані за січень 2022 року.

**Державна установа «Луганський обласний центр контролю та профілактики хвороб
Міністерства охорони здоров'я України»***

Таблиця 2.2.3.

Назва забруднюючої речовини ²	Номер пункту спостережень	Річне середнє значення забруднюючої речовини (середнє значення січень - 24.02.2022)	Зафіксовані перевищення граничних рівнів або цільових показників забруднюючих речовин	Зафіксовані перевищення інформаційного або порогів небезпеки забруднюючих речовин
Азоту діоксид	СП № 1 м. Северодонецьк вул. Юності, 2а.	0,03 мг/м ³	-	-
Ангідрид сірчистий	-	0,42 мг/м ³ (16,9 % проб > ГДК м.р.)	-	-
Вуглецю оксид	-	0,37 мг/м ³	-	-
Формальдегід	-	0,008 мг/м ³	-	-
Азоту діоксид	СП № 3 м. Лисичанськ пр. Перемоги, 157	0,0065 мг/м ³	-	-
Ангідрид сірчистий	-	0,026 мг/м ³ (8,7 % проб > ГДК с.д.)	-	-
Аміак	-	0,0249 мг/м ³	-	-
Вуглецю оксид	-	2,9 мг/м ³	-	-
Азоту діоксид	СП № 6 м. Рубіжне (вул. Померанчука, 36)	0,0123 мг/м ³	-	-
Ангідрид сірчистий	-	0,037 мг/м ³	-	-
Кислота сірчана	-	0,018 мг/м ³	-	-
Формальдегід	-	0,00087 мг/м ³	-	-
Фенол	-	0,0008 мг/м ³	-	-

* - моніторинг за станом атмосферного повітря відповідно до «Порядку здійснення моніторингу атмосфери», затвердженого постановою КМУ від 14.08.2019 №827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» (далі – постанова КМУ) з визначенням граничних величин, цільових показників та рівнів забруднювальних речовин від короткочасного впливу на здоров'я населення (порог небезпеки, інформаційний поріг) через відсутність сучасних пунктів (приладів) спостереження автоматичного фіксування рівнів забруднювальних речовин та визначення їх концентрацій через відповідні проміжки часу (протягом 1 години, 3-и послідовні години, 24 години, тощо) за переліком забруднювальних речовин додатку 2 список А (13 обов'язкових до дослідження речовин: озон, бензол, бенз(а)пірен, кадмій, нікель, тощо) не здійснювався. У зв'язку з цим, надати оцінку щодо зафіксованих перевищень граничних величин, цільових показників, порогів небезпеки досліджуваних речовин у відповідності до вимог постанови КМУ не має можливості.

Забруднення атмосфери хімічними речовинами становить значний ризик особливо для здоров'я критичної групи населення. На 01.01.2022 року критична група населення (діти віком 0-17 років, особи у віці 60 років і більше та контингент хворих на злоякісні новоутворення) складала 46,1 % або 307152 особи. У місті Северодонецьку критична група населення становила 46,3 % (51625) осіб від загальної кількості населення, м. Лисичанську - 44,71 % (48477 осіб) і м. Рубіжне - 44,75 % (25204 особи). В структурі критичної групи

населення питома вага осіб 60 років і більше складала понад 60 %, контингент хворих на злоякісні захворювання - 6,4 %.

Надалі, через збройну агресію Російської Федерації та у зв'язку з окупацією району систематичні спостереження за станом атмосферного повітря не проводилися.

Протягом 2022 року широкомасштабна військова агресія Російської Федерації проти України призвела до серйозних екологічних наслідків як для району так і всієї Луганської області. В ході бойових дій виникали надзвичайні ситуації, пов'язані з забрудненням атмосферного повітря, ґрунтів, поверхневих водойм в результаті знищених лісових масивів в районі і зелених зон на територіях міст Северодонецька, Рубіжного, Лисичанська, а також руйнування промислових об'єктів хімічної та інших галузей промисловості та об'єктів комунальної інфраструктури. Лісові пожежі та пошкодження екологічно небезпечних об'єктів призводили до високого забруднення атмосферного повітря, рівні яких неможливо оцінити у зв'язку із відсутністю моніторингових спостережень в населених пунктах району у зв'язку з тим, що більшість території тимчасово окупована збройними формуваннями країни-агресора та знаходиться в зоні бойових дій (безпосереднього вогневого контакту з ворогом), під постійним артилерійсько-мінометним вогнем ворога.

Характеризуючи стан атмосферного повітря у цілому по області, необхідно відзначити, що більшість території області тимчасово окупована збройними формуваннями країни-агресора та знаходиться в зоні бойових дій (безпосереднього вогневого контакту з ворогом), під постійним артилерійсько-мінометним вогнем. Негативний вплив на довкілля має детонація боєприпасів, яка призводить до забруднення ґрунтів, води та повітря. Під час детонації військових ракет, артилерійських снарядів, мін утворюється низка хімічних сполук: чадний газ, вуглекислий газ, водяна пара, бурий газ, діоксид азоту, формальдегід тощо. Додатково утворюється велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, конструкції.

При цьому забруднене повітря не має кордонів, забруднюючі речовини можуть переноситися на великі відстані та осідати. Далі є також низка токсичних елементів, як оксид сірки й азоту, що під час окислення можуть призвести до кислотних дощів. Вони можуть змінювати рН ґрунту, викликати опіки рослин, слизових тканин дихальних органів людини, птахів, ссавців і так далі.

Ймовірний стан атмосферного повітря, якщо проєкт Програми не буде затверджено

У випадку, якщо проєкт Програми не буде затверджений, а заходи з очищення територій населених пунктів району від вибухонебезпечних предметів, відродження промислового комплексу, забезпечення сталого енергопостачання та підвищення рівня енергетичної безпеки, реіндустріалізації та модернізації вугледобувної галузі, сприяння енергоефективності та розвитку

альтернативної енергетики, створення системи спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища відповідно до вимог Директив ЄС, виконання яких дозволить відновити промисловий комплекс та виконувати підприємствами природоохоронні заходи, спрямовані на зниження обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, та як наслідок, знизити викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря не будуть реалізовані, то стан атмосферного повітря на території району більш ймовірно залишатиметься на рівні сучасних показників або зазнає змін у бік погіршення внаслідок ведення тривалих бойових дій на території району.

2.3. Водні ресурси

На території Северодонецького району знаходиться 130 водних об'єктів (озера та ставки) і 12 річок.

Територія району у гідрографічному відношенні на той час підконтрольна українській владі, розташовувалася у межах басейну Сіверського Дінця – основної і найбільшої річки Луганської області, яка із загальної довжини 1073 км на ділянці 214,3 км перетинає Северодонецький район Луганської області з північно-західного у південно-східному напрямку. Загальна водозбірна площа річок басейну Сіверського Дінця становить 18,07 тис км².

Річка Борова - ліва притока річки Сіверський Донець. Довжина 84 км. Площа водозбірного басейну 1 960 км². Похил 1 м/км. Долина асиметрична, завширшки до 3 км в пониззі 2 км. Річище звивисте, шириною 2—6,5 м. Є стариці. Використовується на зрошення, господарсько-побутове водопостачання, рекреація. Бере початок біля с. Кругле. Тече по території Сватівського, Старобільського, Кременського та міста Северодонецьк Луганської області. Споруджено невеликі водосховища, багато ставків. На берегах річки численні бази відпочинку.

Гнила Плотва - ліва притока р.Борової. Довжина річки 19 км, площа водозбірного басейну 262 км², похил 1,9 м/км. Витік річки у селі Верхня Покровка, у цьому ж селі річка своїми водами наповнює штучний став, тече на захід, а потім на південний захід, далі по течії на околицях села Нижньопокровка до річки впадає струмок з такою ж назвою Гнила Плотва, який бере свій початок неподалік села Калмиківка. Потім болотистою місцевістю річка тече на захід, і неподалік села Шевченко Рубіжанської міської територіальної громади зливається з Боровою.

Боровик - права притока р. Борової. Басейн Сіверського Дінця. Довжина 40 км. Площа водозбірного басейну 232 км². Похил 2,3 м/км. Долина симетрична, завширшки до 2 км. Річище звивисте, шириною 0,5-2 м. Використовується на зрошення. Бере початок біля с.Барикіне. Гирло розташовано біля селища Булгаківка Рубіжанської міської територіальної громади. Тече по території Сватівського, Старобільського, Кременського районів Луганської області.

Красна – ліва притока Сіверського Дінця. Бере початок на північному сході с. Тимоново Троїцького району Луганської області. Довжина – 151 км. Площа басейну – 2710 км². Перепад – 0,5 м/км. Ширина долини – 3,5 км. Правий берег високий, до 60 м, крутий, місцями обривистий, порізаний короткими, але глибокими ярами і балками, на всьому протязі підноситься над рівним лівим берегом, нижчими, до 30 м висоти і пологим, слабо розчленованим. У долині розвинені заплава, піщана і лісова тераси. Живлення переважно снігове. У зв'язку з тим, що витік річки і русло річки замулене, заплава заросла рослинністю, необхідне очищення, розчищення наявних джерел від старої і бур'янів, поглиблення їх і охорона. Територія річки Красна відрізняється сприятливими кліматичними і ґрунтовими умовами. Ґрунти в основному чорноземні, але зустрічаються глинисті і дуже рідко солонцюві, є в заплаві річки виходи крейди на поверхню.

Мечетна — ліва притока р. Красної. Довжина річки 20 км, площа водозбірного басейну 110 км², похил 5,0 м/км. Витік річки поблизу села Суровцівка, напрям течії здебільшого на північний захід та захід, в селі Новокраснянка з правого боку у Мечетну впадає річка Гнила. Неподалік села Голикове річка розділяється на два рукава та впадає в Красну.

Сіверський Донець – найбільша річка східної України і найбільша велика притока Дону. Загальна протяжність річки складає 1053 км, площа басейну 98 900 км², середня річна витрата при впаданні до Дону 200 м³/сек. Сіверський Донець бере початок на Середньо-Руській височині, біля с. Підвільхи в Прохоровському районі Белгородської області Росії. Висота джерела біля 200 м над рівнем моря. У басейні Сіверського Дінця понад 3000 річок, з яких 425 мають довжину більш 10 км, і 11 річок більш 100 км. Понад тисяча з них безпосередньо впадає в Сіверський Донець. Живлення Сіверського Дінця переважно снігове, тому витрата води протягом року нерівномірна. Весняна повінь займає близько 2 місяців з лютого по квітень, в цей період вода піднімається на 3–8 м.

Також на території району протікають малі ріки: Лугань, Санжарівка, Ломоватка, Комишуваха, Верхня Біленька, Нижня Біленька.

Річки в районі рівнинного типу з високою весняною повінню і низькою літньо-осінньою меженню. У посушливі роки на окремих ділянках малих річок спостерігається пересихання від декількох до 40 днів, а в суворі зими – перемерзання від 11 до 21 доби.

Поверхневий стік річок формується переважно за рахунок весняного сніготанення. Дощове живлення незначне, тому в літній період живлення річок забезпечується підземними водами.

Природний режим річок викривляється впливом господарської діяльності. В результаті регулювання стоку в рази зменшилась періодичність затоплення заплав.

Господарська діяльність, особливо скиди стічних і термальних вод, впливає також на льодовий режим річок. Максимальна товщина льоду на річках

досягає 73 см. Перекид води між основними басейнами здійснюється при перекачці питної та зрошувальної води.

На території промислової частини району в річки попадає значна кількість шахтних вод, що впливає на їх режим та хімічний склад води.

Сіверський Донець – основна водна артерія та його основні притоки мають важливе народногосподарське значення, які є не тільки джерелами питного та технічного водопостачання, а й приймачами стічних вод підприємств промислового, комунального та сільського господарств, шахтних вод. Крім цього, річки мають суттєве ландшафтно-утворююче та рекреаційне значення: у містах і селах та поблизу населених пунктів є місцями масового відпочинку місцевого населення. Частина малих річок на окремих ділянках своєї довжини є магістральними каналами меліоративних систем, у межах яких ці річки зрегульовані шлюзами регуляторами для обводнення меліорованих земель у літній період.

Найбільшими забруднювачами поверхневих водних об'єктів басейну, які здійснювали скид забруднений зворотних (стічних) вод до 24.02.2022 в обсязі більше 1 млн м³, є підприємства комунального господарства та вугільної промисловості: КП «Рубіжанське ВУВКГ», ЛСКП «Лисичанськводоканал», ВП «Шахта ім. Д.Ф. Мельникова» АТ «Лисичанськвугілля», ВП шахта «Тошківська», ВП шахта «Золоте» ДП «Первомайськвугілля».

Об'єм скиду становить 38,249 млн м³, у тому числі по категоріях якості:

забруднених – 21,229 млн м³ (55,5 %);

нормативно чистих без очистки – 1,320 млн м³ (3,5 %);

нормативно очищених на очисних спорудах всього – 15,701 млн м³ (41,0 %), у тому числі: біологічної очистки – 10,859 млн м³, механічної очистки – 4,842 млн м³.

Потужність очисних споруд складає 111,125 млн м³, у т.ч. перед скидом у водні об'єкти – 109,836 млн м³.

Під час наступу російських військ, обстрілів і бомбардувань міст та інфраструктури було завдано значної шкоди системам водопостачання, водовідведення та комунікаціям. Це загрожує запасам прісної води, спричиняє забруднення річок, які є джерелами водопостачання для промислових, комунальних підприємств та окремих домогосподарств.

Пошкоджені очисні споруди КП «Севєродонецькводоканал», КП «Лисичанськводоканал», КП «Рубіжанське виробниче управління водно-каналізаційного господарства», КП «Попаснянський водоканал». Через це неочищені стічні води із Севєродонецька, Лисичанська, Рубіжного, Попасної забруднюють водні ресурси. Рівень та перелік пошкоджень/зруйнування на даний час встановити не можливо.

Найбільшими забруднювачами водних ресурсів області (поверхневих водних об'єктів, питних водозаборів, тощо) є підприємства вугільної промисловості (шахти). Затоплення шахт призводить до екологічних проблем, найголовніша з яких – забруднення водомістких горизонтів, вода з яких

використовується місцевим населенням в харчових цілях, і яка живить струмки та річечки, що впадають у Сіверський Донець.

Через військові дії існує проблема засмічення берегів та русел річок рештками військової техніки, забруднення від паливно-мастильних матеріалів, вибухівки, тощо і, зокрема, русла р. Сіверський Донець, як джерела питного водопостачання (с.Білогорівка, місце питного водопостачання для потреб населення Луганської області).

Основними причинами значних об'ємів забрудненої води, що скидається у водні об'єкти, є недостатні потужності і технічна зношеність багатьох очисних споруд, скидання в мережі міської каналізації виробничих стічних вод з великим вмістом нафтопродуктів, важких металів тощо.

Ймовірний стан водних ресурсів, якщо проєкт Програми не буде затверджено

З метою охорони водних ресурсів та їх раціонального використання в проєкті Програми визначено за необхідне виконання ряду пріоритетних завдань та заходів, таких як очищення територій населених пунктів району від вибухонебезпечних предметів, побудова та модернізація об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства та, як наслідок, збереження водних ресурсів, підвищення якості питної води, поліпшення екологічного стану навколишнього природного середовища. Якщо заходи Програми не будуть реалізовані, стан водних ресурсів на території району залишиться без змін або зазнає змін у бік погіршення, з огляду на тривалі активні бойові дії на території району.

Так як, зазнали значних руйнувань очисні споруди, дестабілізована робота обслуговуючих організацій, які займаються водопостачанням та очищенням стічних вод і, як наслідок, є ризик потрапляння стічних вод без очищення у водойми, особливо там, де відбуваються активні бойові дії.

Якість питної води буде погіршуватись в бік жорсткості, що залишатиме певні ризики для здоров'я населення через користування водою незадовільної якості.

2.4. Земельні ресурси

Відповідно до Закону України «Про екологічну мережу України» складовими елементами екомережі є землі неінтенсивного сільськогосподарського використання, землі водного, лісового, природно-заповідного фонду. За категоріями земель каркасом екологічної мережі в районі є саме землі лісового фонду, сіножаті та пасовища.

Загальна площа Северодонецького району Луганської області становить 270 тис. га., з них: сільськогосподарські угіддя - 123,103 тис га (45,6 %), з яких рілля – 78,410 тис га (29,04 %) та пасовища і сіножаті - 28,823 тис га (10,68 %); ліси та інші лісовкриті площі – 53,900 тис га (20,0 %), землі природоохоронного призначення - 12,42 тис га (4,6 %); землі водного фонду - 1,0 тис га (0,4 %).

Промислова діяльність в різних галузях призводить до забруднення літосфери, а це в першу чергу відноситься до ґрунтів. Основним критерієм оцінки екологічного стану сільськогосподарських угідь є рівень родючості ґрунтів, як основа функціонування цієї категорії земель. Тривале використання земель для сільськогосподарських потреб без належних агротехнічних заходів призвело до фізико-хімічної деградації ґрунтів, у т. ч. зниження вмісту гумусу та агрохімічних показників, що призводить до втрати врожаю і до загострення продовольчої проблеми.

Ймовірний стан земельних ресурсів та ґрунту, якщо проєкт Програми не буде затверджено

Виконання заходів Програми таких як рекультивація земельних ресурсів, проведення агрохімічної паспортизації, розробка проєктів землеустрою не спричинятиме додаткове техногенне навантаження на земельні ресурси, що розташовані на території району. Можна зробити висновок, що у разі незатвердження Програми стан земельних ресурсів залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення, враховуючи тривалі активні бойові дії на території району. Тому, що величезні воронки, риття траншей, будівництво фортифікаційних споруд, рух важкої техніки – все це призводить до значних змін ландшафту. Внаслідок цього відбувається деградація рослинного покриву, посилення вітрової та водної ерозії. Забруднення ґрунтів паливно-мастильними матеріалами та іншими нафтопродуктами, яке відбувається внаслідок руху та пошкоджень сухопутної військової техніки. Також, в ґрунтах, забруднених паливно-мастильними матеріалами, знижується водопроникність, витісняється кисень, порушуються біохімічні та мікробіологічні процеси. Внаслідок цього погіршується водний, повітряний режими та обіг поживних речовин, порушується кореневе живлення рослин, гальмується їх ріст і розвиток, що спричиняє їх загибель.

2.5. Лісовий фонд

Ліс, як найпотужніше рослинне угруповання, позитивно впливає на клімат, ґрунти, умови формування поверхневого стоку, збільшення врожаю сільськогосподарських культур. Площа земель лісового фонду району до 24.02.2022 становила 53,900 тис га.

Щороку в лісах району виникали пожежі, які знищували сотні гектарів хвойних насаджень, завдають значні збитки державі, погіршуючи складну екологічну ситуацію району.

Військові дії на території району призвели до колосального знищення сотні гектарів хвойних насаджень, погіршуючи складну екологічну ситуацію. Відтворення лісів в умовах сухого степу та клімату, що не сприяє їх зростанню, провести дуже складно, заходи потребують значних затрат як трудових, так і матеріальних ресурсів.

2.6. Природно-заповідний фонд

На території Сєверодонецького району площа природо-заповідного фонду до повномасштабного вторгнення країни-агресора становила 12421,5119 га, на якій були розташовані 25 об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, із них: 4 об'єкти загальнодержавного значення площею 7432,7 га та 21 місцевого значення площею 4988,8119 га.

Існували об'єкти природно-заповідного фонду в територіальних громадах Сєверодонецького району, об'єкти смарагдової мережі – спеціальні території для збереження біологічного різноманіття, створені (визначені) відповідно до Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції). Біогеографічний регіон визначений, як Степовий.

У Кремінській міській територіальній громаді обліковується природно-заповідний фонд загальною площею 4246,5 га:

заповідні урочища місцевого значення, які розташовані на території національного природного парку «Кремінські ліси»: «Дубовий гай» (5 га), «Білоусова садка» (7,7 га), «Сіточне» (13 га), «Хрящуха» (14,9 га);

заповідне урочище державного значення «Широке» (122 га);

ботанічний заказник державного значення «Сафоново» (21,7 га);

ботанічний заказник місцевого значення «Серебрянський» (107,1 га);

гідрологічний заказник місцевого значення «Кремінські каптажі» (3900 га);

зоологічний заказник місцевого значення «Жеребець» (55 га);

гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Новокраснянські джерела» (0,1 га).

З метою розширення мережі заповідного фонду Указом Президента України від 10.09.2019 № 678 «Про створення національного природного парку «Кремінські ліси» було оголошено новий об'єкт природно-заповідного фонду загальнодержавного значення загальною площею 7269,0 га за рахунок земель державної власності, які знаходяться у постійному користуванні ДП «Кремінське ЛМГ».

Територія Кремінської територіальної громади входить до складу Смарагдової мережі UA0000069 Kreminski Lisy, площа якої складає 18240,0 га, що створена для збереження 27 видів птахів, 31 виду інших видів фауни і флори, занесених до Резолюції 6 (1998) та 19 типів природних оселищ, занесених до резолюції 4 (1996) Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі.

На території Гірської міської територіальної громади розташовані 4 об'єкта природно-заповідного фонду загальною площею 11,11 га:

пам'ятка природи ботанічна «Дубовий гай» (10 га), яка оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради від 07.12.1971 № 402, від 01.08.1972 № 251, від 12.07.1980 № 300, від 28.06.1984 № 247;

пам'ятка природи гідрологічна «Золотівське джерело» (0,1 га), яка оголошена рішеннями виконкому Ворошиловградської обласної ради від 07.12.1971 № 402, від 01.08.1972 № 251, від 12.07.1980 № 300, від 28.06.1984 № 247;

пам'ятка природи ботанічна «Віковий дуб» (0,01 га), яка оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради від 07.12.1971 № 402, від 28.06.1984 № 247;

пам'ятка природи геологічна «Марфина Могила» (1,0 га), яка оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради від 04.02.1969 № 72, від 28.06.1984 № 247;

На території Лисичанської міської територіальної громади розташовані 4 об'єкти природно-заповідного фонду, загальною площею 423,1 га:

геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Конгресів яр», загальною площею 20,0000 га, яка оголошена розпорядженням Ради Міністрів УРСР від 14.10.1975 № 780-р, постановою держкомітету УРСР по екології і раціональному природокористуванню від 30.08.1990 № 18;

гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Рай-Олександрівське джерело», загальною площею 0,1000 га, яка оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради від 07.12.1971 № 402 та 28.06.1984 № 247;

лісовий заказник місцевого значення «Білогорівський», загальною площею 344,0000 га, який оголошений рішенням Луганської обласної ради від 23.12.2005 № 22/14;

лісовий заказник місцевого значення «Золотарівський», загальною площею 59,0000 га, який оголошений рішенням Луганської обласної ради від 23.12.2005 № 22/14.

На території Попаснянської міської територіальної громади розташовані 3 об'єкти природно-заповідного фонду, загальною площею 487, 4315 га:

заказник ландшафтний «Врубівський» (142,96 га), який оголошений рішенням Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/31;

заказник ландшафтний «Новозванівський» (209,8 га), який оголошений рішенням Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/30;

заказник ландшафтний «Борсуча балка» (134,6715 га), який оголошений рішенням Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/35.

На території Рубіжанської територіальної громади розташований 1 об'єкт природно-заповідного фонду пам'ятка природи гідрологічна «Климівське джерело» (0,1 га), яка оголошена рішеннями виконкому Ворошиловградської обласної ради від 07.12.1971 № 402, від 01.08.1972 № 251, від 28.06.1984 № 247.

Частина території Рубіжанської міської ради входить до складу Смарагдової мережі UA0000315 Siverskyi Donets river valley in Luhansk oblast площею 134903,3 га, яка створена для збереження 4 видів птахів та 8 інших видів фауни і флори, занесених до Резолюції 6 (1998).

На території Северодонецької міської територіальної громади Северодонецького району Луганської області розташований об'єкт природно-

заповідного фонду ландшафтний заказник місцевого значення «Нижній суходіл» (141,2 га), який оголошений рішенням Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/57.

Також на території розташовані за межами населених пунктів:
заповідне урочище місцевого значення «Ольшаник» (15,4 га);
заповідне урочище «Шамраєва дача» (330,5019 га)

По території Северодонецької міської територіальної громади пролягає Смарагдова мережа UA0000315 (Siverskyi Donetsrivervalleyin Luhanskoblast; Birdsspeciesnumber (кількість видів птахів): 4; Otherspeciesnumber (кількість інших видів): 8; Totalfeatures: 12).

Починаючи з 24.02.2022 та по теперішній час, території Северодонецького району Луганської області тимчасово окупована збройними формуваннями країни-агресора та знаходиться в зоні бойових дій (безпосереднього вогневого контакту з ворогом) або під постійним артилерійсько-мінометним вогнем ворога.

Зважаючи на окупацію району розрахувати завдану шкоду не є можливим.

Основною метою виконання завдання Програми є збільшення площі земель району з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження їх різноманіття, близького до притаманного їм природного стану, та формування їх територіально єдиної системи для забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка б забезпечувала збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяцій. Однак до закінчення збройної агресії Російської Федерації проти України, вжиття заходів щодо оголошення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду є не можливим.

2.7. Рослинний світ

Природні ландшафти та ресурси Луганщини перебувають під значним техногенним та антропогенним навантаженням. Кліматичні умови степової зони створюють ризики для відтворення та розведення лісів, їх збереження. В цих умовах питання збереження біологічного різноманіття набуває стратегічного значення для забезпечення екологічної безпеки. Тому державна політика в галузі збереження рослинних ресурсів направлена на відтворення лісів – як основного природного чинника стабільного існування довкілля і збереження територій зайнятих природною рослинністю – степів, площі та видова різноманітність яких з року в рік зменшуються в результаті дії не тільки антропогенних факторів, а й проведення бойових дій на території району.

Рослинний покрив лісів складають лісові, лучні, болотні і водні угруповання. Лісова рослинність представлена свіжими, вологими і сирими дібровами, суборами, заплавними лісами, а також посадками сосни на піщаній терасі з комплексом псамофітної рослинності. У складі лучної рослинності переважають заплавні, заболочені й остепнені луки. У складі болотної рослинності зустрічаються папоротево-осокові, осокові і сфагнові болота.

Водна рослинність представлена прибережно-водними і водними угрупованнями, що включають різні формації гідрофітних видів. На місцях згорілих соснових культур представлена рослинність псамофітного степу, яка поступово відновлюється.

На території лісового масиву зростає біля 150 рідкісних, реліктових, ендемічних видів рослин, а також зникаючих, що занесені до Червоної книги Міжнародного союзу охорони природи (ЧК МСОП), додатків Бернської конвенції, Європейського червоного списку (ЄКС), Червоної книги України (ЧКУ) та списку рідкісних видів Луганської області.

Понад 50% регіонально рідкісних рослин Луганської області знаходиться в межах національного природного парку «Кремінські ліси», здебільшого це лісові, водно-болотні, степові види.

Основною породою в них є сосна звичайна подекуди трапляються сосна Банкса (*Pinus banksiana* Lamb.), сосна кримська (*P. pallasiana* Lamb.). Соснові ліси сухі, світлі, з малопотужною підстилкою. Чагарниковий ярус у них виявлений слабо і представлений дроком красильний (*Genista tinctoria* L.), рокитником руським (*Chamaecytisus ruthenicus*), глодом одностовпчиковим (*Crataegus monogyna*), крушиною ламкою (*Frangula alnus*), ожиною сизою (*Rubus caesius*), шипшиною собачою (*Rosa canina* L.), а в посадках – аморфою чагарниковою (*Amorpha fruticosa* L.).

До Червоної Книги України занесені 30 видів переважно степової флори. Загальним типом рослинності є степи. До степового типу рослинності належать також досить специфічні агломеративні співтовариства кам'янистих відслонень (на крейдах, вапняках, мергелях, пісковиках, сланцях). У заплавах річок і на дні балок типовою є різноманітна лугова рослинність, а навколо водоймищ розвинута лучно-болотна, болотяна, прибережно-водяна та водяна рослинність.

Для Сєверодонецького району Луганської області досить характерною є синантропна рослинність, розповсюдження якої пов'язане з порушеними місцеперебуваннями – сільськогосподарськими угіддями, урбанізованими територіями, техногенними екотопами (кар'єрами, відвалами тощо).

До повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, на території району зросло около 2000 види атмосферних рослин, які відносяться до 104 родин. Вищі спорові представлені 9 родинами, 11 родами, 19 видами, голонасінні – 2 видами, що належить до 2 родин. У складі покритонасінних – більше 1400 видів, представлених 93 родинами. Серед них 97 % - представники дводольних, а решта – однодольні. Основними родинами є Asteraceae, Brassicaceae, Rosaceae, Poaceae, Fabaceae, Lamiaceae.

Основну питому масу складають трав'янисті рослини більш, як 1500, з них: 450 види лікарських рослин, 400 видів бур'янів, 530 – кормових, 480 – харчових, близько 360 – адвентивних, 215 – декоративних, 360 – медоносних та 140 – олійних видів.

Близько 350 видів підлягають охороні, серед них: Астрагал донський (*Astragalus Tanaiticus* Roch), Козельці донські (*Tragopogon tanaiticus* Artemcz),

Горицвіт весняний (*Adonisvernalis* L.), Брандушка різнобарвна (*Bulbocodsumversicolor* (RerGawl.) (Spreng.), Горицвіт волзький (*Adoniswolgensis* Steven), Тюльпан Шренка (*Tulipaschrenkii* Regel), Юринія донська (*Jurineatanaitica* Klok), Водяний горіх плаваючий (*Trapanatans* L.), Ковила волосиста (*Spiracapillata* L.), Любка дволиста (*Platantherabifolia*), Дрік донський (*Genistatanaitica* P. Smirn), Волошка Талієва (*Centaureataliewii* Kleopow), Карагана Скіфська (*Caraganascethica* (Kom.) Pojark), Зозулині сльози яйцеподібні (*Listeraovate* (L.) R. Br.).

Серед адвентивних (чужорідних) видів рослин найбільш гостро стоїть проблема, пов'язана з таким видом, як Амброзія полинотиста (*Ambrosiaartemuisifolia* L.). Цей агресивний алерген з кожним роком займає все більше території. До повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, на території Сєвєродонецького району на постійній основі проводились роботи з викорінення амброзії.

На узбіччях автошляхів та в посівах просапних було виявлено Паслін каролінський *Solanumcarolinense* L.

Усе вище викладене свідчить про різноманітність флори. Проте, зростаючий антропогенний вплив призводить до різкого збіднення видової та структурної різноманітності рослинного покриву. У зв'язку з цим виникає потреба створення резерватів для збереження генофонду флори й фітоценофонду району.

Негативним фактором впливу на порушення рослинного покриву також є проведення на території району військових дій. Внаслідок утворення вирв від вибухів руйнується ґрунтовий та рослинний покрив і ростуть інвазійні види рослин (злінка канадська, амброзія, лопух та ін.). Гостро стоїть проблема збереження степової рослинності. Через забруднення ґрунтів внаслідок обстрілів (у вирвах ґрунти мають значний вміст важких металів), через що відновлення рослинного покриву дуже повільне.

Разом з тим, не можна стверджувати зникнення видів рослин тільки наслідками антропогенного впливу чи погіршенням умов існування, бо причини цих явищ для багатьох видів вивчено недостатньо. Потрібні додаткові дослідження для об'єктивної оцінки стану популяцій, облік популяцій рідкісних видів та спостереження за їх станом слід проводити систематично і по усій території, а не епізодично та вибірково.

Реалізація завдань та заходів Програми не впливає на погіршення стану рослинного світу.

2.8. Тваринний світ

Тваринний світ є одним з компонентів навколишнього природного середовища, національним багатством України, джерелом духовного та естетичного збагачення і виховання людей, об'єктом наукових досліджень, а також важливою базою для одержання промислової й лікарської сировини, харчових продуктів та інших матеріальних цінностей. Серед численних

проблем охорони природи особливе місце належить збереженню та раціональному використанню диких тварин, що повинно стати одним з найважливіших видів діяльності землевласників, землекористувачів, користувачів мисливських угідь, природоохоронних органів.

Істотним недоліком в організації охорони тваринного світу є низький рівень вивчення його стану і відсутність об'єктивних даних про чисельність переважної більшості не мисливських видів тварин. В районі здійснювався облік тільки тих видів, які відносяться до об'єктів полювання.

Фауна Луганської області відрізняється різноманітним видовим складом. На території області зустрічається один вид круглоротих, 48 видів риб, 9 видів земноводних, 12 видів плазунів, 281 вид птахів та 77 видів ссавців.

Заплави Дінця і прилеглі ділянки борових терас є місцезнаходженнями низки рідкісних видів тварин, що охороняються згідно з Червоною книгою України.

Серед видів тварин, занесених до Червоної Книги України на території Сєвєродонецького району можна було зустріти 35 видів тварин, серед них 9 – птахів та 12 видів ссавців, 13 видів комах і 1 вид рептилії.

Скорочення місць, історично придатних для перебування диких тварин, безпосереднє знищення об'єктів тваринного світу, загальне техногенне навантаження на довкілля та надмірний рекреаційний тиск на природні комплекси в періоди відтворення диких тварин зумовлюють загальне збіднення видового та популяційного складу фауни району. Це потребує прийняття невідкладних заходів, спрямованих, перш за все, на забезпечення охорони місць існування тварин, суттєве підвищення ефективності контролю за їх використанням.

Військові дії на території району несуть загрозу тваринному світу. Це може бути безпосередня шкода, наприклад, загибель чи травмування внаслідок вибухів, розлякування через нетиповий шум, вимушена зміна міграційних параметрів чи зимових циклів тощо. А також опосередковані наслідки війни: різноманітне забруднення середовища існування і белігеративна трансформація (трансформація природного ландшафту внаслідок військових дій чи інших воєнно-технічних заходів) оселищ, цілковита їх втрата внаслідок вирубування, вигорання, переміщення військової техніки, дислокації військових підрозділів, нищення чи блокування екологічних коридорів тощо.

Реалізація завдань та заходів Програми не впливає на погіршення стану тваринного світу.

Ймовірний стан рослинного та тваринного світу, території з природоохоронним статусом, територій та об'єктів Смарагдової мережі, водно-болотних угідь міжнародного значення та об'єктів екомережі, якщо проєкт Програми не буде затверджено

Виконання заходів Програми не спричинятиме додаткове техногенне навантаження на об'єкти тваринного, рослинного світу на території району,

зокрема на території з природоохоронним статусом та на території і об'єкти Смарагдової мережі. Можна зробити висновок, що у разі не затвердження Програми стан рослинного, тваринного світу, території з природоохоронним статусом, територій та об'єктів Смарагдової мережі, водно-болотних угідь міжнародного значення та об'єктів екомережі залишаться незмінним або зазнає змін у бік погіршення внаслідок впливу тривалих активних бойових дій на території району та, як наслідок, знищення лісових ресурсів, флори та фауни, білігеративної трансформації оселищ, цілковита їх втрата внаслідок вирубування, вигорання, переміщення військової техніки, дислокації військових підрозділів, нищення чи блокування екологічних коридорів тощо. Допоки триває війна і йдуть активні бойові дії, немає змоги навіть оцінити наслідки завданої шкоди, не те щоб відновлювати втрачене. А без докладної фахової оцінки стану постраждалих екосистем їх не вдасться відновити до попереднього стану.

2.9. Управління відходами

На території району зосереджено значну кількість великих підприємств найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості: вуглевидобувної, хімічної, нафтохімічної, теплової енергетики та інших. Всі вони використовували ресурсо- та енергоємні технології, котрі характеризуються великою кількістю відходів. При цьому екологічним наслідкам діяльності приділялась мінімальна увага, що на сьогодні призвело до значного забруднення навколишнього природного середовища та створило реальну загрозу екологічній безпеці мешканців.

За даними Головного управління статистики у Луганській області, в 2021 році в районі утворилося 172,8 тис т відходів I-IV класів небезпеки. Було видалено 2,2 тис. т відходів всіх класів небезпеки, спалено – 9,3 тис. т, видалено у спеціально відведених місцях чи об'єкти – 190,1 тис. т. На кінець 2021 року у спеціально відведених місцях накопичено 56516,7 тис. т відходів, з яких відходи I-III класів небезпеки – 746,2 тис. т.

До 24.02.2022 найбільшими утворювачами відходів на території району, яка була підконтрольна Уряду України до повномасштабного вторгнення країни-агресора, були ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО», ПАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря», шахти ПАТ «Лисичанськвугілля» та ДП «Первомайськвугілля».

Найбільш еколого-небезпечним об'єктом району є полігон для видалення промислових відходів, розташований на землях селища Вовчоярівка Лисичанської територіальної громади. Сюди видалялися відходи таких великих підприємств хімічної промисловості, як ПрАТ «Сєверодонецьке об'єднання Азот» та ТОВ «НВП «Зоря», в попередні роки здійснювали видалення відходів ТОВ «Рубіжанський краситель», ВАТ «Лисичанський завод гумово-технічних виробів».

Номенклатура видалених на Вовчоярівському полігоні відходів налічує сотні видів. При цьому значна їх частина відноситься до I-III класів небезпеки, а полігон мінімально захищає довкілля від негативного впливу відходів.

Не менш сумною є ситуація, що склалася в районі в системі управління побутовими відходами. Основною причиною погіршення екологічної ситуації в районі є відходи, які призводять до значного забруднення навколишнього природного середовища та створюють реальну загрозу екологічній безпеці та здоров'ю населення.

На території району розташовані 5 полігонів побутових відходів, загальною площею 44,8 га, які є еколого-небезпечними об'єктами і заповнені на 95 %. Один із полігонів законсервований у 2013 році, але не рекультивований (в смт Комишуваха).

Послугу з управління побутовими відходами на території громад району здійснюють суб'єкти господарювання: КП «Кремінське господарство» Кремінської міської ради, КП «Шляховеексплуатаційне підприємство» Рубіжанської міської ради, Лисичанське комунальне автотранспортне підприємство 032806, ТОВ «ЕКО-МІСТО ГРУП», приватні підприємства «Первомайський житлсервіс «ЕВЕНТУС»» та «ЕКО – ТАУН».

Технологія управління побутовими відходами здійснювалася за двома напрямками: контейнерний та без контейнерний з застосуванням спеціально обладнаними транспортними засобами.

На сьогоднішній день в регіоні не існує сміттесортувальних чи сміттєпереробних заводів, не забезпечено широке впровадження роздільного збору відходів, тому всі відходи без офіційного сортування захоронюються на полігонах/звалищах, забруднюючі компоненти довкілля. Враховуючи середній морфологічний склад побутових відходів, час їх біологічного розкладу займає сотні років. Тобто, при збереженні існуючої моделі управління відходами, площі полігонів та обсяги накопичених ПВ будуть тільки зростати.

Якщо у містах району полігони експлуатують комунальні підприємства, які при управлінні відходами дотримуються відповідної технології, то у сільській місцевості послуга управління побутовими відходами майже відсутня. Це призводить до утворення великої кількості несанкціонованих сміттєзвалищ, які є джерелами забруднення ґрунтів, поверхневих та підземних вод та повітря.

Окрему проблему становлять відходи добування кам'яного вугілля – породні відвали шахт. Тільки на підконтрольній, до 24.02.2022, уряду частині території району було розташовано 44 породні відвали (36 – закриті), що займають загальну площу у сотні гектарів, тим самим виводячи ці землі з господарського використання. Крім того, такі відвали можуть бути палаючими, тобто такими, що мають осередки горіння, в результаті чого виникає забруднення атмосферного повітря продуктами згоряння та пилом.

Ймовірний стан поводження із відходами, якщо документ державного планування не буде затверджено

У разі невиконання заходів щодо залучення пересувних дробарок будівельних відходів, обладнання для фактичного розбору та сортування, будівництво полігонів та рекультивація існуючих полігонів побутових відходів, передбачених проектом документа державного планування, фактор управління відходами матиме найбільше значення серед ризиків шкідливого впливу на навколишнє середовище на території району.

Залишатиметься на низькому рівні надання послуг у сфері управління відходами та розвиток відповідної інфраструктури в районі, збільшуватиметься кількість стихійних сміттєзвалищ, продовжуватиметься накопичення промислових відходів, погіршуватиметься санітарний стан населених пунктів.

А також еколого-безпекові ризики зростають внаслідок російської збройної агресії. Довкілля, життю і здоров'ю українців загрожують відходи руйнації та воєнні відходи.

Розвиток системи управління побутовими відходами та промисловими відходами є одним із першочергових завдань органів влади у сфері охорони навколишнього природного середовища. В цій сфері також розроблені програми державного і регіонального рівня; очікується, що їх реалізація забезпечить досягнення екологічних стандартів в сфері управління відходами і на регіональному та місцевому рівнях.

2.10. Характеристика клімату.

Кліматичні умови. Клімат району помірно континентальний з помітно вираженими посушливо-суховійними явищами. Формується він під впливом порівняно великої кількості сонячної радіації, домінування континентального повітря помірних широт, відстані від океанів та морів, характеризується доволі спекотним літом із посухою та помірно холодною зимою із нестійким сніговим покривом.

Зима порівняно холодна, з різкими вітрами, відлигами й ожеледицями, малосніжна. Весна сонячна, тепла, часто супроводжується сухими вітрами, заморозками. Літо жарке, помірно сухе. Осінь сонячна, тепла, суха.

Середньорічна температура повітря складає +7-8 °С. Середня температура найтеплішого місяця (липень) – +21-22 °С, а найхолоднішого (січень) – -7 °С. Максимальна температура влітку сягає +38-40 °С, а мінімальна в окремі зими – -35-40 °С.

Атмосферні опади випадають в основному у вигляді дощу та розділяються у часі дуже нерівномірно. За рік у середньому випадає 418-476 мм опадів.

Сніговий покрив дуже малий. Максимальна потужність 15-20 см, а в окремі зими відсутній. Середнє багаторічне промерзання ґрунту складає 0,5-0,7 м.

Для території характерне частково повторення сильних вітрів східного напрямку. Із східними вітрами влітку пов'язані суховії, а взимку – завірюхи та сніговії.

Тенденції зміни клімату. На формування клімату впливають різні чинники, найголовніші з яких: сонячна радіація, атмосферна циркуляція і характер земної поверхні. Взаємодія цих факторів спричиняє формування загальних умов клімату території.

Проблема кліматичних змін є однією із найглобальніших проблем людства. На метеостанціях із року в рік фіксуються відхилення термічних показників від багаторічної норми в бік зростання температурного фону.

Середня за рік температура повітря в період з 1991 по 2020 роки становила $8,5^{\circ}\text{C}$ і збільшилась з середньорічною температурою за кліматичними стандартними нормами (1961-1990 рр.), затвердженими ВМО, на $0,6^{\circ}\text{C}$ і порівняно з середніми багаторічними за 1881-1960 роки на $1,1^{\circ}\text{C}$.

Істотно потеплішав зимовий період року (листопад - березень на $2,4^{\circ}\text{C}$), відбувається наростання тепла у теплий період року (квітень - жовтень на $0,6^{\circ}\text{C}$).

Істотне потепління взимку, незначне промерзання ґрунту та раннє настання весняних процесів сприяють збільшенню кількості та площ осередків шкідників та хвороб сільськогосподарських культур і лісу.

Підвищення температури повітря негативно впливає на водні ресурси збільшує ризики виникнення лісових пожеж.

Внаслідок зміни погодних умов змінюється і кількість опадів, що також негативно впливає на стан оточуючого середовища, сільського та лісового господарств, у зв'язку зі зменшенням їх кількості.

Змінився характер опадів: збільшується кількість малоефективних сильних злив, після тривалих сухих періодів.

Останніми роками відбувається дуже швидке потепління і це не лише природний процес, бо відбувається у 10 разів швидше, ніж будь-коли. Все частіше науковці вживають термін «кліматична криза» замість «зміни клімату», щоб підкреслити серйозність цієї проблеми та потребу її вирішувати вже зараз. Кліматична криза – це надмірно стрімка зміна клімату через підвищення глобальної середньої температури. Щоб протидіяти кліматичній кризі, слід досягти вуглецевої нейтральності вже 2050 року та адаптуватися до змін клімату.

Сьогодні на тимчасово окупованій території району не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, через відсутність доступу для проведення повноцінного обстеження. Активна фаза бойових дій на території району може стати однією з найважливіших причин зміни клімату.

В результаті військових дій в атмосферне повітря викидаються продукти детонації ракет і артилерійських снарядів. Снаряди влучають у будівлі, виникають пожежі, і в залежності від того, що палає, в атмосферне повітря потрапляють продукти горіння, які також впливають на клімат.

Проект документу державного планування містить ряд завдань, спрямованих на відновлення, реконструкцію та модернізацію об'єктів

критичної та соціальної інфраструктури, які постраждали внаслідок бойових дій на території району. Виконання цих заходів після деокупації територій району дозволить пом'якшити вплив на клімат на районному рівні, але виконання цих заходів не дозволить знизити вплив на клімат на глобальному або національному рівнях.

Ймовірний стан клімату, якщо документ державного планування не буде затверджено

Проект документу державного планування містить ряд заходів спрямованих на відновлення, реконструкцію та модернізацію об'єктів житлово-комунальної та соціальної сфери, які постраждали внаслідок бойових дій на території району.

Зазначені заходи, серед іншого, включають термомодернізацію будівель, що дозволить знизити кількість використання палива для опалення та, як наслідок, знизити викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, в тому числі парникових газів, викиди яких впливають на зміну клімату.

Виконання цих заходів дозволить пом'якшити вплив на клімат на районному рівні, але виконання цих заходів не дозволить знизити вплив на клімат на глобальному або національному рівнях.

Тому, можна зробити висновок, що у разі незатвердження документа державного планування вплив на клімат на загальнонаціональному рівні залишиться без змін.

Крім того, аналіз ситуації в зоні конфлікту на території району ускладнено через обмежений набір джерел інформації. Сьогодні на тимчасово окупованій території району не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, через відсутність доступу для проведення повноцінного обстеження.

2.11.SWOT-аналіз екологічної ситуації

Сильні сторони	Слабкі сторони
▪ Активна позиція влади щодо інноваційного розвитку територіальних громад району. ▪ Наявність об'єктів та територій природно-заповідного фонду. ▪ Наявність значних площ лісових насаджень. ▪ Наявність інфраструктури системи водопостачання та водовідведення. ▪ Наявність водозаборів питної води. ▪ Наявність комунальних підприємств житлово-комунальної сфери. ▪ Присутність міжнародних гуманітарних місій в регіоні.	▪ Складний екологічний стан району. ▪ Активні бойові дії на території району. ▪ Тимчасова окупація всієї території району. ▪ Наявність великої кількості відходів від руйнувань. ▪ Забруднення повітряного басейну. ▪ Забруднення малих та великих річок. ▪ Значна кількість накопичених промислових відходів. ▪ Відсутність стаціонарних постів екологічного контролю транспортних засобів. ▪ Низький рівень озеленення великих міст і середніх населених пунктів району. ▪ Знищення лісових насаджень внаслідок бойових дій.

Сильні сторони	Слабкі сторони
	▪ Пошкодження водопровідних та каналізаційних мереж. ▪ Пошкодження під час бойових дій обладнання очистки стічних вод. ▪ Зношеність значної частини дорожньо-транспортної інфраструктури. ▪ Засмічення берегів та русел річок рештками військової техніки, забруднення від паливно-мастильних матеріалів, вибухівки тощо. ▪ Посилення антропогенного навантаження на територію, виділення територій під промислові розробки без урахування питань екології. ▪ Низький рівень інформованості населення про стан навколишнього середовища. ▪ Відсутність належного громадського контролю за охороною довкілля. ▪ Відсутність інформації щодо екологічної ситуації на тимчасово окупованій території району.
Можливості	Загрози
▪ Залучення коштів державного та обласного бюджетів. ▪ Співпраця з проектами міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, отримання грантів на відновлювальні проекти. ▪ Наявність нормативної бази на національному рівні, яка дозволяє створити ефективну систему державної екологічної політики. ▪ Наявність світового досвіду у сфері охорони навколишнього природного середовища	▪ Забруднення ґрунтів, води та повітря внаслідок детонації боєприпасів під час ескалації збройного конфлікту. ▪ Зростання рівня забруднення навколишнього середовища. ▪ Руйнація систем водопостачання, водовідведення та комунікаціям. ▪ Втрата запасів прісної води. ▪ Відсутність налагодженої системи збору та вивезення небезпечних відходів в складі побутових відходів. ▪ Обмеженість спроможності районного та міських бюджетів для реалізації екологічних програм і проектів. ▪ Продовження бойових дій на території району.

3. Характеристику стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу

Майже з перших днів початку широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України Сєверодонецький район Луганської області знаходяться в зоні активних бойових дій (перелік територій, затверджений наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309 (зі змінами)).

Повномасштабне вторгнення росії до України з 24 лютого 2022 року вже завдало та продовжує завдавати величезної шкоди людям та інфраструктурі населених пунктів, де тривають бойові дії та відбувається тимчасова окупація

території. Також військові дії шкідливо впливають на стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я.

Зараз неможливо повністю оцінити вплив війни на довкілля району через брак точної інформації. Проте точно зрозуміло: чим довше триває війна, тим більше шкоди вона завдасть довкіллю, і тим більше наслідків ми матимемо в майбутньому.

Негативний вплив на довкілля має детонація боєприпасів, яка призводить до забруднення ґрунтів, води та повітря, майже вся територія району вважається імовірно забрудненою територією вибухонебезпечними предметами та потребує проведення робіт з гуманітарного розмінування.

Під час детонації військових ракет, артилерійських снарядів, мін утворюється низка хімічних сполук: чадний газ, вуглекислий газ, водяна пара, бурий газ, діоксид азоту, формальдегід тощо. Додатково утворюється велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, конструкції.

Крім того, військові дії становлять загрозу для здоров'я населення ще й у довготривалій перспективі через забруднення довкілля, що призводить до значного посилення взаємопов'язаних техногенних та екологічних загроз населенню, зокрема через порушення технологічного режиму небезпечних об'єктів. Від стану атмосферного повітря, води, ґрунтів тощо залежить здоров'я людини, якість, а подекуди і тривалість її життя.

Проект Програми передбачає заходи та завдання вирішення зазначеної проблеми в районі, який ймовірно зазнає впливу на стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я. За результатами реалізації заходів Програми, у порівнянні із існуючим станом, очікується позитивний вплив на здоров'я населення та компоненти довкілля.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Програми, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом

Для Северодонецького району Луганської області характерною є проблема забруднення атмосферного повітря. Концентрація великих підприємств енергетичної, видобувної, переробної промисловості призвела до того, що проблема охорони повітряного басейну стає одним з головних чинників, що впливає на стан здоров'я та життєдіяльність населення.

Сфера житлово-комунального господарства по всіх територіальних громадах району потребує інноваційних підходів та реконструкції обладнання. Застаріла система вуличних водоводів є головною причиною аварій, погіршує доступ мешканців до води та негативно впливає на її якість.

Основною причиною погіршення екологічної ситуації в районі є відходи, які призводять до значного забруднення навколишнього природного середовища та створюють реальну загрозу екологічній безпеці та здоров'ю населення.

Викиди шкідливих речовин в атмосферу залежать від обсягів виробництва підприємств найбільш екологонебезпечних галузей промисловості, стану житлово-комунального господарства в містах району та інших чинників. Нарівні з промисловістю повітря забруднює і автотранспорт. Проблема забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту та впливу його фізичних факторів найбільш гостро проявляється у великих транспортних вузлах – індустріально розвинутих містах району через несприятливу територіально-планувальну структуру міст.

Також, вугільна промисловість району є проблемним забруднення атмосферного повітря продуктами вітрової та водної ерозії породи пилом й продуктами горіння гірничої маси – окисом вуглецю, сірчистого ангідриду, двоокису азоту, сірководню.

Першочерговими діями після деокупації територіальних громад району та основними завданнями Програми передбачається відновлення та розвиток житлово-комунального господарства та транспортної інфраструктури, екологічне оздоровлення, впровадження енергозабезпечення, відновлення та розвиток гуманітарної та соціальної сфери.

Після деокупації територій громад, проведення оцінки пошкоджень, руйнації та підрахунків збитків різних сфер, планується розпочати певні роботи щодо відновлення та відбудови території району.

Негативні наслідки для природоохоронних територій є внаслідок проведення бойових дій безпосередньо в лісовому масиві. Відновлення цієї частини території можливе виключно після проведення її розмінування.

Відновлення та розбудова безпосередньо житлових районів та промислових зон можуть мати тимчасові негативні наслідки для природоохоронних територій, але прийняття рішення щодо будівництва, яке матиме вплив на природоохоронні території, та оцінка таких ризиків, буде відбуватися з дотриманням вимог чинного законодавства за встановленими процедурами, враховуючи необхідність проходження процедур стратегічної екологічної оцінки згідно із законами України «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про оцінку впливу на довкілля», а також Законом України «Про природно-заповідний фонд».

Для територій природно-заповідних територій (далі ПЗФ) питання впливу на заповідні території регулюється в тому числі Законом України «Про Природно-заповідний фонд», де визначається, що на землях ПЗФ та іншого природоохоронного або історико-культурного призначення забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об'єктів або перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням. До того ж навколо об'єктів ПЗФ, можуть встановлюватися охоронні зони, в межах яких не допускається будівництво промислових та інших об'єктів, мисливство, розвиток господарської діяльності, яка може призвести до негативного впливу на території та об'єкти природно-заповідного фонду. Оцінка такого впливу

здійснюється на основі екологічної експертизи, що проводиться в порядку, встановленому законодавством України.

Регулювання питань впливу на водні об'єкти визначаються, в тому числі Водним Кодексом України, де регулюються питання використання водних об'єктів, їх прибережно-захисних смуг та водоохоронних зон.

Питання використання та впливу на ліси регулюється в тому числі Лісовим Кодексом. Відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковою, в тому числі для об'єктів, віднесених до першої та другої категорій видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля й підлягають оцінці впливу на довкілля, а також для діяльності, яка впливатиме на ПЗФ. Зокрема, в першу групу входять усі суцільні й поступові рубки головного користування й суцільні санітарні рубки на площі понад 1 га; усі суцільні санітарні рубки на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду. До другої групи входить сільське господарство, лісівництво й водне господарство; сільськогосподарське й лісогосподарське освоєння, рекультивація й меліорація земель (управління водними ресурсами для введення сільського господарства, в тому числі з зрошуванням і меліорацією) на територіях та об'єктах ПЗФ або в їх охоронних зонах на площі 5 га і більше, насадження лісу (крім лісовідновлювальних робіт) на площі понад 20 га або на територіях та об'єктах ПЗФ або в їх охоронних зонах на площі 5 га і більше; інтенсивна аквакультура на територіях та об'єктах ПЗФ або в їх охоронних зонах.

Основні екологічні проблеми району:

- активні бойові дії;
- тимчасова окупація;
- знищення внаслідок бойових дій та забрудненість лісового масиву;
- значна частина житлових будівель зазнали руйнацій та пошкоджень;
- високий відсоток пошкоджень дорожньо-транспортної інфраструктури;
- суттєве погіршення стану водних об'єктів внаслідок засмічення берегів річок та озер розбитою військовою технікою, забруднення від ПММ, вибухівки тощо;
- відсутність очисних споруд;
- ресурс полігону відходів майже вичерпано;

Такий аналіз є достатньо узагальненим та потребує уточнень вже на етапах реалізації конкретних рішень з урахуванням їх просторової прив'язки до територій, віддаленості по відношенню до природоохоронних територій, умов реалізації та інших характеристик.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки Програми.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 1264-XII від 25.06.1991) визначено, що Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідація негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Статтею 15 Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначені повноваження місцевих рад у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (№ 2697-VIII від 28.02.2019). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття, Рамкова конвенція про зміну клімату, Паризька кліматична угода. Згідно ст. 28 Закону України «Про основи містобудування», якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про містобудування, то застосовуються правила міжнародного договору. Проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№ 2354-VIII від 20.03.2018).

Основними законодавчими і нормативно-правовими актами, норми і вимоги яких мають бути враховані та дотримані під час планованої діяльності, є такі:

Водний кодекс України; Лісовий кодекс України; Земельний кодекс України;

Закони України: «Про природно-заповідний фонд»; «Про охорону культурної спадщини»; «Про охорону археологічної спадщини»; «Про охорону атмосферного повітря»; «Про управління відходами»; «Про надра»; «Про питну воду та питне водопостачання»; «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»; «Про екологічний аудит»; «Про рослинний світ»; «Про тваринний світ»; «Про охорону навколишнього

природного середовища»; «Про інвестиційну діяльність», «Про регулювання містобудівної діяльності»; «Про основи містобудування»;

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Закон України № 436/96-ВР (436/96-ВР) від 29.10.1996;

Національний план дій управління відходами до 2030 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117-р;

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695;

Цілі сталого розвитку: Україна-2030 (Ціль 13. «Пом'якшення наслідків зміни клімату»).

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 321 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10.08.1992 № 459»;

постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.1996 № 1100 «Про затвердження Порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується»;

Державні санітарні норми та правила «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12.05.2010 № 400 ДСанПіН 2.2.4-171-10;

постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1998 № 2024 «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів».

правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря визначаються в Законі України «Про охорону атмосферного повітря» (2707-XII від 16.10.92).

Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302 «Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян – підприємців, які отримали такі дозволи»;

наказ Мінприроди України від 27.06.2023 № 448 «Про затвердження Інструкції про вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами»;

наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14.01.2020 № 52 затверджено гігієнічні регламенти допустимого вмісту хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць;

наказ Мінприроди України від 27.06.2006 № 309 «Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел»;

постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.2023 № 58 «Про затвердження Порядку подання та розміщення звіту суб'єкта господарювання про дотримання умов дозволу на викиди та виконання заходів щодо здійснення контролю за дотриманням установлених гранично допустимих викидів забруднюючих речовин»;

постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2023 № 272 «Про затвердження Порядку запровадження обов'язкових автоматизованих систем контролю викидів забруднюючих речовин»;

постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення».

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 932-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 878-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»;

наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28.10.2020 № 213 «Про затвердження Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення»;

ДБН Б.1.1-13:2012 «Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях»;

ДСТУ-Н Б Б.1.1-10:2010 «Настанова з виконання розділів «Охорона навколишнього природного середовища» у складі містобудівної документації»;

Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів (зі змінами);

ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною».

Відповідно до нормативно-правової бази України проєкт Програми відповідає ряду зобов'язань:

пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів і лімітів використання природних ресурсів;

виконання заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони довкілля;

використання отриманих висновків моніторингу й комплексу охоронних заходів для виконання можливостей факторів позитивного впливу на охорону довкілля;

формування динамічного урівноваженого стану довкілля, що забезпечуватиме екологічне, санітарно-безпечне середовище для життєдіяльності населення.

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№ 1560-ХІІ від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст. 4). У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків.

На підставі оцінювання ймовірних впливів на компоненти довкілля (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси, ґрунти, кліматичні фактори та рівні шумового, теплового, вібраційного забруднення та здоров'я населення) сукупний вплив від реалізації Програми є несуттєвим та екологічно допустимим.

Оцінювання проводилось з використанням наявної відкритої інформації в умовах відсутності у відкритому доступі достатніх інформаційних даних, у даному випадку у часовій перспективі та у порівнянні з нульовою альтернативою. Виконання заходів Програми, які спрямовані на виконання екологічних цілей, передбачають покращення енергопостачання та розвиток альтернативної енергетики, створення системи управління побутовими відходами, раціональне використання водних ресурсів, зменшення забруднення навколишнього середовища стічними водами, охорони та розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду на середньостроковий період (4 роки), буде мати незначний вплив на стан довкілля, який обумовлений впливом існуючих незмінних факторів. Виконання заходів Програми не буде мати негативного впливу на рівень забруднення довкілля та буде сприяти його зменшенню, що є важливим індикатором районного розвитку. Довгостроковий період не розглядається, оскільки термін виконання Програми складає 4 роки. У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки, як зазначалося вище буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми

Таблиця 6.1.

№ з/п	Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		так	ймовірно	ні	
1	2	3	4	5	6
Повітря					
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел			•	+
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел			•	+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря			•	
4.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			•	
Водні ресурси					
5.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води			•	+
6.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти			•	
7.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			•	+
8.	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			•	
9.	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			•	
10.	Забруднення підземних водоносних горизонтів			•	
Відходи					
11.	Збільшення кількості управління відходів			•	
12.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки			•	
13.	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			•	
14.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів управління відходами			•	
Земельні ресурси					
15.	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			•	
16.	Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			•	
17.	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			•	
18.	Виникнення конфліктів між ухваленими завданнями Плану заходів та цілями місцевих громад			•	
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
19.	Негативний вплив на об'єкти природно-			•	

1	2	3	4	5	6
	заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)				
20.	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			•	
21.	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			•	
22.	Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини			•	
23.	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)			•	
Населення та інфраструктура					
24.	Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі			•	
25.	Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків			•	
26.	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень			•	
27.	Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			•	
28.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			•	
Екологічне управління та моніторинг					
29.	Погіршення екологічного моніторингу			•	
30.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			•	
Інше					
31.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			•	

В процесі стратегічної екологічної оцінки був здійснений аналіз впливу реалізації завдань проєкту Програми як на окремі компоненти навколишнього природного середовища, так і сукупний вплив на природні процеси та комплекси. Значного негативного впливу під час здійснення планованої діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

На основі оцінок, представлених в таблиці 6.1, можна зробити такі висновки щодо ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми:

вплив на атмосферне повітря – негативні наслідки відсутні. Пом'якшення існуючої ситуації буде досягнуто за рахунок зниження викидів в атмосферне повітря після заходів з модернізації провідних підприємств району, реконструкції очисних споруд;

вплив на водні ресурси – позитивний вплив, а саме: відновлення надійної роботи системи централізованого водовідведення та водоочищення і, як

наслідок, зниження забруднення водних об'єктів на території району неочищеними стічними водами;

відходи – програма передбачає виконання заходів, реалізація яких призведе до більш раціонального управління відходами;

вплив на земельні ресурси – негативні наслідки відсутні, внаслідок реалізації Програми не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози;

вплив на біорізноманіття та рекреаційні зони – негативні наслідки відсутні;

вплив на території та об'єкти Смарагдової мережі – наслідки відсутні;

вплив на об'єкти природно-заповідного фонду та екомережі – наслідки відсутні;

вплив на клімат – пом'якшення існуючої ситуації за рахунок зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

вплив на населення та інфраструктура – негативні наслідки відсутні, негативний вплив на стан здоров'я чи захворюваність населення не очікується;

екологічне управління, моніторинг – Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.

Кумулятивний вплив. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Синергічний вплив. Сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів, їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту – відсутні.

Коротко-, середньо- та довгострокові (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років) наслідки – негативні наслідки від реалізації Програми – відсутні.

Постійні і тимчасові, позитивні і негативних наслідки – негативні наслідки постійного і тимчасового характеру від реалізації заходів Програми – відсутні. Позитивні наслідки зазначені вище окремо для компонентів навколишнього, соціального та культурного середовища району.

Таким чином, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох завдань Програми має призвести до покращення екологічної ситуації, наскільки це можливо в умовах тривалих активних бойових дій в районі.

Затвердження Програми, зважаючи на комплексність рішень, що обумовлюється необхідністю збалансованого розвитку екологічної складової, а також наукові дослідження у цій галузі у короткостроковий період буде мати незначний вплив на стан довкілля, який буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Реалізація завдань Програми буде мати позитивний вплив на рівень здоров'я населення, тобто сприятиме зниженню рівня захворюваності

населення, що є важливим індикатором розвитку на середньостроковий та довгостроковий період. У разі продовження розпочатої роботи вплив не буде відрізнятися від короткострокового.

У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки як зазначалося вище буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Також слід зазначити, що від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, на території Северодонецького району Луганської області пошкоджена та зруйнована значна кількість об'єктів критичної та соціальної інфраструктури. Наразі оцінка зруйнованих цивільних, промислових та інфраструктурних об'єктів не можлива, оскільки на сьогодні майже вся територія району тимчасово окупована. Крім того, значна кількість внутрішньо переміщених осіб призвела до суттєвих змін у демографічній ситуації.

Після закінчення бойових дій та деокупації території району, для територіальних громад актуальним буде питання швидкого відновлення об'єктів критичної інфраструктури через відбудову зруйнованих, забезпечення безпечного повернення населення та подальший розвиток у нових умовах.

Враховуючи зазначене, після завершення бойових дій до завдань Програми, у разі необхідності, можуть бути внесені зміни, з урахуванням першочерговості заходів з відновлення регіону.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми.

Під час проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля від реалізації Програми було виявлено ряд завдань, виконання яких потребує серйозної уваги, недопущення негативного впливу на довкілля та здоров'я населення внаслідок реалізації Програми.

Таблиця 7.1.

Завдання	Механізм реалізації завдання	Очікуваний результат реалізації
Створення системи управління відходами	сприяння обстеженню об'єктів управління відходами, визначення шкоди та збитків підприємств; впровадження сучасних методів управління відходами	створення сучасної системи управління відходами, можливість повторного виробництва та високоякісної переробки, зменшення кількості викидів парникових газів
Сприяння раціональному використанню водних ресурсів та зменшення забруднення природного середовища скидами	відновлення функціонування комунальних підприємств	побудова та модернізація об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства та, як наслідок, збереження водних ресурсів, підвищення якості питної води, поліпшення екологічного стану навколишнього природного середовища

Завдання	Механізм реалізації завдання	Очікуваний результат реалізації
стічних вод		
Сприяння енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики	сприяння у розробленні місцевих програми модернізації систем теплопостачання	забезпечення сталого та якісного теплопостачання населених пунктів; підвищення технологічного рівня виробництва теплової енергії, зміна структури споживання первинних енергетичних ресурсів за рахунок використання місцевих і вторинних енергетичних ресурсів, зменшення шкідливого впливу на довкілля від діяльності підприємств теплокомуненерго
Сприяння охороні та розширенню мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення	розвиток мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду	відновлення площі зелених зон та озеленення територій; подання пропозицій щодо оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду; розширення територій природно-заповідного фонду шляхом оголошення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду
Впровадження заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї	виконання заходів регіональної стратегії адаптації до зміни клімату	здійснення оцінок ризиків та вразливості суспільно-економічних секторів та природних компонентів до наслідків зміни клімату та формування пріоритетних заходів з адаптації, а також підвищення рівня обізнаності населення щодо екологічних проблем та наслідків зміни клімату
Створення безпечних умов для проживання та пересування територією району з урахуванням гендерно-орієнтованого підходу	очищення територій населених пунктів району від вибухонебезпечних предметів	підвищення рівня безпеки населення і захищеності територій від наслідків надзвичайних ситуацій пов'язаних із збройної агресії Російської Федерації проти України

При цьому слід зауважити, що питання визначення обсягів фінансування на реалізацію завдань, будуть розглядатися після деокупації тимчасово окупованої території та за результатами актів обстеження зруйнованих об'єктів.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому

числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки).

Вирішення проблеми значного погіршення властивостей природних об'єктів, можливе за двома альтернативними сценаріями:

впровадження природоохоронних заходів в рамках програм району та територіальних громад;

впровадження природоохоронних заходів в рамках реалізації обласної Програми економічного і соціального розвитку.

Перший альтернативний варіант відображає поточну ситуацію з впровадження природоохоронних заходів на окремих територіях та не може комплексно вирішити проблему екологічного стану в районі. Через обмеженість коштів громад району не мають можливості передбачити в місцевих програмах реалізацію ефективних природоохоронних заходів. Крім цього, відсутня можливість залучення цільових коштів з державного та обласного бюджетів, а також координація дій виконавців таких заходів, що не дозволяє забезпечити ефективне використання наявних ресурсів. Отже, цей варіант не є оптимальним.

Другий альтернативний варіант передбачає впровадження природоохоронних заходів в рамках реалізації обласної Програми, що дозволяє усунути недоліки першого варіанту. Головними перевагами зазначеного варіанту є:

виділення пріоритетних напрямів з охорони навколишнього природного середовища;

комбінація ресурсів за джерелами фінансування (зменшення навантаження на бюджети різних рівнів і більш ефективне використання коштів);

зацікавлення суб'єктів господарювання в економічно ефективному вирішенні екологічних проблем;

впровадження сучасних технологій, направлених на раціональне використання природних ресурсів;

координація та контроль за діями виконавців Програми.

Програма є обов'язковим програмним документом, який визначає сукупність взаємоузгоджених завдань і заходів, що будуть реалізуватися місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, щодо вирішення нагальних проблем та досягнення стратегічних цілей розвитку регіону до 2027 року.

Реалізація другого варіанту дозволить значно покращити екологічну ситуацію району, призведе до більш раціонального використання та відтворення природних ресурсів, забезпечить екологічну безпеку та знизить рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Таким чином, зазначений варіант є оптимальним. Він надає можливість формувати та виконувати конкретні природоохоронні заходи, що спрямовані на усунення та обмеження дій шкідливих для навколишнього природного середовища чинників.

Під час підготовки звіту про стратегічну екологічну оцінку визначено доцільність і прийнятність планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля, а також оцінено вплив на навколишнє середовище, прогноз впливу на навколишнє середовище, виходячи із особливостей планованої діяльності з урахуванням природних, соціальних та техногенних умов.

Крім того, під час здійснення стратегічної екологічної оцінки Програми були розглянуті два сценарії розвитку, а саме:

оптимістичний, який демонструє позитивну динаміку, яка можлива за умови успішної реалізації Програми;

гіпотетичний «нульовий», за яким не розробляється і не затверджується Програма, за яким більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Програма базується на принципі сталого економічного та соціального розвитку, раціонального використання ресурсного потенціалу та екологічної безпеки району, наскільки це можливо в умовах ведення активних бойових дій на території району.

Напрями розвитку включають природоохоронну складову й спрямовані на забезпечення цілей забезпечення високого рівня охорони і зменшення впливів на довкілля.

За результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного сценарію подальший сталий розвиток району є дещо ускладненим, і цей сценарій призводить до погіршення екологічної ситуації в межах регіону в умовах тривалих бойових дій та, як наслідок, руйнування критичної інфраструктури, продовження подальшого неефективного використання екологічних ресурсів.

Результати проведення цільового аналізу планованих завдань щодо їх відповідності цілям охорони довкілля виявили необхідність прийняття Програми.

В інтересах ефективного та сталого розвитку району та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми.

Крім того, як вже було зазначено вище, після завершення бойових дій до заходів Програми, у разі необхідності, можуть бути внесені зміни, з урахуванням першочерговості заходів з відновлення району.

При підготовці звіту про стратегічну екологічну оцінку труднощі не були виявлені.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація

завдань та заходів Програми не справить значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Згідно статті 17 розділу 5 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник здійснює моніторинг наслідків виконання документу державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному вебсайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Моніторинг має виконуватись у відповідності до вимог «Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 №1272. Моніторинг базується на розгляді обмеженої кількості відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів і аналізі досягнення запланованих результатів. Для моніторингу наслідків реалізації Програми для довкілля застосовуються екологічні індикатори, особливо ті, для яких є моніторингові дані.

Враховуючи те, що відповідно до положень Закону України від 03.03.2022 № 2115-XI «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком та ускладненість проведення аналізу ситуації в зоні конфлікту у зв'язку із тимчасовою окупацією всієї території району пропонується здійснення моніторингу виконання Програми за даними щодо:

1) середньорічних концентрацій забруднюючих речовин по містах району, де Луганський обласний центр гідрометеорології здійснює дослідження стану атмосферного повітря для основних забруднювачів у порівнянні до затверджених рівнів ГДК у атмосферному повітрі населених місць;

2) державного моніторингу поверхневих вод в територіальних громадах району на відповідність затвердженим ГДК в поверхневих водах на території району для головних забруднювачів поверхневих вод, що здійснюється Сіверсько-Донецьким басейновим управлінням водних ресурсів.

У разі відсутності даних щодо зазначених показників, внаслідок ведення тривалих бойових дій на території району, пропонується, як альтернативний варіант, використати статистичні дані щодо стану атмосферного повітря та водних ресурсів на території району.

Індикатори для моніторингу виконання Програми

Таблиця 9.1.

№ з/п	Індикатор	Періодичність
1.	Атмосферне повітря: Базовий показник – рівні ГДК, затверджені	Один раз на рік

	відповідно чинного законодавства	
2.	Поверхневі води: Базовий показник – рівні ГДК, затверджені відповідно чинного законодавства	Один раз на рік
3.	Кількість звернень до закладів охорони здоров'я	Один раз на рік
4.	Виписка електронних рецептів на лікарські засоби	Один раз на рік

Здійснення моніторингу впливів, у тому числі на здоров'я населення за визначеними показниками з веденням щорічної звітності, дозволить виявляти недоліки і порушення, що можуть негативно впливати на комфортність проживання, визначити необхідні заходи по їх усуненню, а також проводити інформування громадськості про поточні ускладнення та прогностичні терміни їх усунення.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам передбаченим в сфері охорони навколишнього природного середовища. Виконання низки планувальних заходів, визначених в Програмі є обов'язковою умовою для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)

Транскордонні наслідки виконання Програми відсутні, оскільки її виконання не матиме наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, сусідніх держав.

11. Резюме нетехнічного характеру

Під час підготовки звіту стратегічної екологічної оцінки визначено доцільність і прийнятність планової діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки навколишнього середовища.

В ході проведення СЕО проведено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку Северодонецького району Луганської області та підвищення якості життя населення.

Програмою соціально - економічного розвитку Северодонецького району Луганської області на 2024-2027 роки передбачено виконання таких стратегічних цілей:

1. Економічне зростання району: конкурентоспроможність, смарт-спеціалізація, сприятливе бізнес-середовище;
2. Відновлення критичної інфраструктури району;
3. Ефективне управління, орієнтоване на людину;
4. Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір.

Заходи Програми відповідають стратегічним цілям державної екологічної політики, визначеним Законом України від 28.02.2019 № 2697 «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року».

Реалізація Програми не повинна призвести до появи нових негативних наслідків для довкілля, якщо під час її реалізації будуть належним чином враховані природоохоронні вимоги.

Виконання заходів Програми з великою мірою ймовірності не призведе до виникнення нових негативних впливів на довкілля, у т. ч. на здоров'я населення.

У даному Звіті враховані пропозиції, отримані протягом громадського обговорення «Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки».

Реалізація Програми за умови дотримання екологічних та нормативних вимог має сприяти зменшенню антропогенного навантаження на довкілля. Поєднання зусиль, спрямованих на виконання та дотримання умов програми із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме підвищення рівня добробуту, здоров'я населення району та досягнення вищих стандартів життя.

З огляду на зазначене можна стверджувати, що в цілому розроблення проекту Програми проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації.

Перелік виконавців звіту про стратегічну екологічну оцінку

Посада	Власне ім'я, прізвище	Підпис
Заступник начальника відділу інфраструктури, містобудування та архітектури, житлово-комунального господарства, екології, економіки та агропромислового розвитку Сєверодонецької районної державної адміністрації	Тетяна Осипенко	
Головний спеціаліст відділу інфраструктури, містобудування та архітектури, житлово-комунального господарства, екології, економіки та агропромислового розвитку Сєверодонецької районної державної адміністрації	Олена Толкачова	